

**Ministerstvo práce a sociálních věcí
odbor koncepce sociálních služeb a sociální práce**

Doporučený postup 1/2023

**k evaluačnímu nástroji Znaký a vodítka deinstitucionalizace
(transformace ústavní péče v péči komunitní)**

Určeno pro: krajské úřady a Magistrát hl. města Prahy, obce, další zřizovatele sociálních služeb, zařízení sociálních služeb a další subjekty participující na poskytování sociálních služeb

Datum platnosti: 26. ledna 2023

Datum účinnosti: 27. ledna 2023

Vypracoval: Odbor 22

Počet stran: 26

Materiál byl vytvořen v rámci individuálního projektu MPSV „Rozvoj systému sociálních služeb“, reg. č. projektu: CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003739, který je financován z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

Obsah

Pojmy.....	4
Znaky a vodítka deinstitutionalizace (transformace ústavní péče v péči komunitní).....	5
Pro koho	6
Obsah a struktura materiálu	7
Jak se připravit na hodnocení/vyplňování dotazníků.....	8
Kdo se účastní hodnocení.....	9
Úroveň poskytovatelů	9
Úroveň krajů a obcí	10
Jak probíhá hodnocení/jak hodnotit	11
Závěr	13
Nejčastější chyby	14
Evaluační nástroj Znaky a vodítka procesu deinstitutionalizace.....	15
(transformace ústavní péče v péči komunitní).....	15
Znaky a vodítka procesu deinstitutionalizace (transformace ústavní péče v péči komunitní)	15
Deinstitutionalizace: role kraje a obce.....	15
Vůle ke změně	15
Plánování a koordinace deinstitutionalizace na všech úrovních	16
Zapojování lidí se zdravotním postižením, jejich rodinných příslušníků a blízkých osob (případně opatrovníků) do procesu deinstitutionalizace	18
Předcházení další institucionalizaci	20
Využití existujících zdrojů v komunitě a vytváření nových komunitních sociálních služeb.....	21
Uzavírání ústavu	22
Vzdělávání a příprava na změnu	23
Využití stávajících zkušeností a zdrojů	25
Komunikace, osvěta, působení na klíčové osoby	26
Vyhodnocování procesu transformace	27

Pojmy

Deinstitucionalizace = proces, ve kterém dochází k transformaci institucionální (ústavní) péče o osoby se zdravotním postižením v péči komunitní. Cílem je zkvalitnit život lidem se zdravotním postižením a umožnit jim žít běžný život srovnatelný s životem jejich vrstevníků. Během deinstitucionalizace dochází k řízenému rušení ústavů a rozvoji komunitních sociálních služeb. Výsledná struktura a provoz sociálních služeb jsou primárně orientovány na potřeby uživatelů služeb a jejich sociální začleňování, klienti nejsou vystavováni institucionalizaci.

Transformace = souhrn procesů změny řízení, financování, vzdělávání, místa a formy poskytování sociálních služeb v rámci deinstitucionalizace.

Transformační tým zařízení – má zásadní úlohu při řízení procesu transformace v jednotlivých zařízeních. Je složený z klíčových osob zařízení: z vedoucích pracovníků jednotlivých úseků, z motivovaných pracovníků z přímé péče a z klientů zařízení. Pro rychlý přenos informací je užitečné, když jsou součástí transformačního týmu i zástupci zřizovatele, případně zadavatele. Pro zajištění spolupráce při hledání dostupných možností pomoci je vhodné zapojit také sociální pracovníky obecních úřadů. Pokud jsou v zařízení děti, měl by být členem týmu také zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Znaky a vodítka deinstitutionalizace (transformace ústavní péče v péči komunitní)

Znaky a vodítka procesu deinstitutionalizace jsou nástrojem sloužícím k zachycení toho, zda jednotlivé kroky učiněné v průběhu transformace skutečně vedou k přeměně (transformaci) ústavní péče v péči komunitní.

Zároveň umožňují rozpoznat postupy, které k deinstitutionalizaci nevedou, a vyhnout se jim (např. investování do vybavenosti ústavů, redukce ústavních kapacit bez rozvoje služeb v komunitě, částečná transformace).

Znaky a vodítka procesu deinstitutionalizace pomáhají zachytit situaci v konkrétním okamžiku transformace i popsat její dlouhodobý vývoj při opakovaném použití, zaznamenat zlepšení či zhoršení na základě objektivně nastavených ukazatelů. Jsou **zařízením, krajům, obcím** a rovněž **státu** oporou při dosahování cílů deinstitutionalizace.

Materiál Znaky a vodítka je rozdělen do deseti oblastí. Tyto oblasti byly pro vyhodnocování procesu transformace a deinstitutionalizace vybrány jako stěžejní a ukazují, co a jak se mění na úrovni zařízení/zřizovatele, obce a kraje či státu při přechodu z ústavních služeb na komunitní. Jednotlivé oblasti jsou rozpracovány do konkrétních cílů a dále do návodných znaků a vodítek, na jejichž základě se zjišťuje aktuální situace hodnoceného. Pro větší srozumitelnost jsou Znaky a vodítka k dispozici ve formě snadno vyplnitelného dotazníku (viz níže od str. 14).

Cílem Znaků a vodítek není zachycení situace jednotlivých klientů. Tomu se věnuje materiál Záznam o změnách v životě uživatele sociální služby – evaluace nové situace (<http://www.trass.cz/index.php/dokumenty/nastroje-pro-poskytovatele/>).

Materiál je možné použít pro vlastní reflexi jako nástroj sebeřízení či sebekontroly, případně může sloužit i pro sledování zvnějšku. Např. zadavatelé (obce, kraje či stát) mohou zjišťovat, jak probíhá transformace konkrétních ústavů. Nebo veřejnost může reflektovat, jak obce, kraj a stát přispívají k deinstitutionalizaci sociální péče.

Cíle, znaky a vodítka jsou formulovány jako stav, kdy jsou splněny podmínky pro úspěšný proces transformace a deinstitutionalizace. Popisují kvalitu výsledku deinstitutionalizace, nikoli procesu deinstitutionalizace. Nepopisují tedy proces, ale výsledek. Pro zařízení, jejich zřizovatele, kraje i obce je různě obtížné jednotlivé cíle, znaky a vodítka naplnit.

Znaky a vodítka deinstitutionalizace neslouží ke srovnávání toho, kdo je v procesu transformace či deinstitutionalizace „lepší“. Nejsou určeny ke vzájemnému porovnání zařízení, krajů či obcí. Jejich cílem není dosáhnout všech „splněno“ v kontrolním listě, ale pravdivě zachytit momentální situaci, s účelem najít své silné a slabé stránky a možnosti zlepšení.

Pro koho

zařízení včetně zřizovatele

obce a kraje

stát

Znaky a vodítka procesu deinstitucionalizace jsou zpracovány na třech úrovních na základě rolí, kterou mají jednotlivé subjekty v procesu deinstitucionalizace: na úrovni zařízení a jejich zřizovatelů, tedy subjektů zodpovědných za poskytování sociálních služeb konkrétním lidem, na úrovni obcí a krajů a na úrovni státu jako zadavatelů sociálních služeb zodpovědných za systém sociálních služeb. Znaky a vodítka pro transformující se ústavní zařízení a jejich zřizovatele jsou nastaveny s ohledem na jejich odpovědnost za poskytování sociálních služeb konkrétním lidem a také za průběh transformace ústavní péče v péči komunitní ve vztahu ke konkrétním uživatelům ústavních služeb. Pro transformující se ústavní zařízení a jejich zřizovatele je podrobně zpracována „Metodika pro zařízení v transformaci – Postupy podle znaků a vodítek deinstitucionalizace“ v Manuálu transformace ústavů (MPSV, Praha 2013, dostupné na <http://www.trass.cz/wp-content/uploads/2016/02/manual-T-ustavu.pdf>). Metodika říká, „jak“ a „co“ má zařízení činit, aby naplnilo jednotlivá vodítka a tím i znaky deinstitucionalizace.

Znaky a vodítka pro obce, kraje a stát jakožto zadavatele sociálních služeb zachycují jejich odpovědnost za systém sociálních služeb, jeho řízení a financování. Tím vytvářejí rámec, v němž deinstitucionalizace probíhá. V návaznosti na Znaky a vodítka deinstitucionalizace byly zpracovány Znaky a vodítka podpory života lidí se zdravotním postižením v jejich přirozeném prostředí - metodika – role obcí a krajů (dostupné na [JMÉNO \(trass.cz\)](http://www.trass.cz)).

(V rovině obcí, kraje a státu je ve vodítkách používán pojem „orgán obce/kraje/státu“. Je tím myšlena jakákoli osoba či organizace, která je obcí/krajem/státem pověřena činit příslušné kroky a nést příslušnou odpovědnost. Může se jednat o úřad (obecní, krajský, státní), pověřenou organizaci nebo jednotlivce. Jsme si vědomi, že pojem „orgán“ je v právní úpravě používán v poněkud jiném významu. Domníváme se, že mimo právní normy je pojem „orgán“ obecnějším pojmenováním a pro srozumitelnost materiálu se kloníme k tomuto jeho použití.)

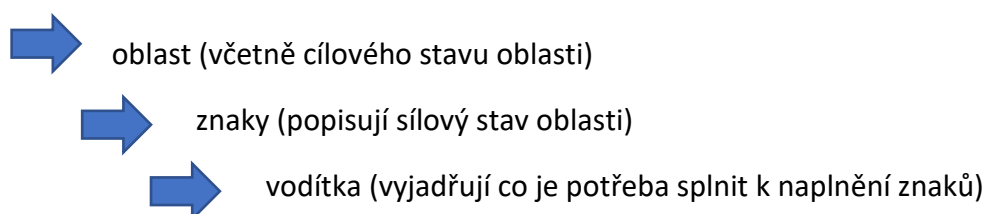
Obsah a struktura materiálu

Deinstitucionalizace je v materiálu/ dotazníku Znaký a vodítka deinstitucionalizace (transformace ústavní péče v péči komunitní) rozdělena do **deseti oblastí**, přičemž každá oblast má stanoven **cílový stav** (výsledek, jehož je třeba dosáhnout).

Tento cílový stav je rozpracován do podoby **znaků**, které zpřesňují podobu cíle a ukazují, čím se naplnění cílového stavu prakticky projeví.

Tyto znaky jsou dále rozpracovány do **vodítek**, která představují postup, kterým lze dosáhnout naplnění jednotlivých znaků a tím pádem se přiblížit deklarovanému cílovému stavu, co konkrétně je nutné učinit.

Deinstitucionalizace

Oblasti s popsáním cílovým stavem, znaky i vodítka jsou formulovány jako konečný, ideální stav, kdy jsou všichni zapojení aktéři srozuměni s deinstitucionalizací a probíhajícím procesem transformace a souhlasí.

Zatímco cílové stavy a znaky deinstitucionalizace jsou shodné pro všechny úrovně, v rovině vodítek se role zařízení (a zřizovatelů) liší od úlohy obcí, krajů a státu.

K používání materiálu se vztahuje také slovník, který objasňuje užití základních pojmů (viz Manuál transformace ústavů, MPSV, Praha 2013) [003_008_manual_uvod.indd \(trass.cz\)](#) kapitola 6 od str. 46).

Pro jednotlivé úrovně (zařízení a zřizovatel, obec a kraj, stát) jsou zpracovány kontrolní listy, tedy dotazníky v podobě formuláře, do kterých jsou přeneseny jednotlivé oblasti, cílové stavy, znaky a vodítka, role zařízení a zřizovatelů - <http://www.trass.cz/index.php/dokumenty/nastroje-pro-poskytovatele/>; role obcí a krajů – viz níže.

Jak se připravit na hodnocení/vyplňování dotazníků

Před samotným hodnocením je vhodné, aby si odpovědná osoba – ředitel či vedoucí, koordinátor transformace apod. nastudoval dotazník, resp. výše uvedený formulář, spolu s návaznými metodikami – viz výše. Na základě toho může provést potřebné kroky:

- odhadnout časovou náročnost,
- rozhodnout, zda bude hodnocení probíhat s externím konzultantem či bez něj,
- určit vhodný termín,
- domluvit účast všech kompetentních osob včetně zástupce zřizovatele v případě zařízení,
- nalézt a zajistit vhodné prostředí – klidné, nerušené,
- shromáždit potřebné materiály.

Rovněž další účastníci by měli být s dotazníkem seznámeni, minimálně v oblastech, které se týkají jejich kompetencí.

Hodnocení má probíhat jako osobní setkání všech zúčastněných za účelem diskuse nad dotazníkem. Jiné formy, např. snaha, aby každý vyplnil „svou“ oblast či jiné způsoby pouze písemné komunikace, se neosvědčily. Pro případné on-line setkání nesvědčí značná časová náročnost tvorby dotazníku.

Kdo se účastní hodnocení

Znaky a vodítka je možné využít jako hodnocení za přítomnosti externího hodnotitele i jako sebehodnocení. Hodnocení má být v obou případech prováděno v týmu, za přítomnosti všech osob zodpovědných za dosažení cílového stavu transformace/deinstitucionalizace a naplňování jednotlivých znaků a vodítek. Nejčastěji se tento tým překrývá s transformačním týmem, ať už existujícím, nebo teprve zahajujícím svou činnost. Zde mohou být Znaky a vodítka možností, jak zjistit, že jsou členy transformačního týmu skutečně všechny odpovědné osoby.

Hodnocení za účasti externího hodnotitele, nejlépe odborníka se zkušenostmi s procesem transformace z jiných zařízení, má některé výhody. Role externí podpory je podle již vytvořených dotazníků velmi viditelná, je v nich patrná snaha o objektivitu, přiměřená míra sebekritičnosti i kritičnosti, porovnání možností v naplňování vodítek na základě zkušeností odjinud, realita pohledu. Za pomoci externího hodnotitele je možné předcházet zkresleným představám o sobě. V případě zařízení, které pracuje na transformačním plánu, může být užitečné zapojení externí podpory využívané ke konzultacím transformačního plánu. Z hodnocení vyplývají oblasti, na kterých je nutné v průběhu transformace ještě zapracovat.

Při sebehodnocení je výhodou časová flexibilita, jistá „intimita“ týmu, vzájemná znalost členů týmu, který se schází, otevřenost.

Úroveň poskytovatelů

V případě Znaků a vodítek procesu deinstitucionalizace (transformace ústavní péče v péči komunitní) na úrovni zařízení a zřizovatelů se předpokládá i účast zástupce zřizovatele, protože řada otázek směřuje právě na něj. Za poskytovatele je zapotřebí zapojení všech, kteří jsou zodpovědní za naplňování oblastí, cílů a jednotlivých znaků a vodítek. Nejčastěji se tento tým překrývá s transformačním týmem (více viz Manuál transformace¹ - Metodika pro zařízení v transformaci - Postupy podle znaků a vodítek deinstitucionalizace). Samozřejmostí je účast ředitele/ředitelky zařízení a užšího vedení organizace jako osob zodpovědných za plánování budoucnosti organizace včetně transformačního plánu, dále osob zodpovědných za systém plánování sociální služby včetně individuálního plánování a vytváření plánů přechodu, spolupráci s rodinnými příslušníky a opatrovníky, osob zodpovědných za péči o děti, pokud jsou v zařízení děti, dále osob obhajujících práva klientů, osob zodpovědných za oblast vzdělávání, komunitní plánování, spolupráci a prezentaci zařízení navenek a za správu a řízení investičních i provozních prostředků organizace.

¹ Manuál transformace ústavů – deinstitucionalizace sociálních služeb, Ministerstvo práce a sociálních věcí; 2013, str. 20

Úroveň krajů a obcí

V případě Znaků a vodítek procesu deinstitucionalizace (transformace ústavní péče v péči komunitní) - role kraje a obce – vyžaduje vyplnění dotazníku stejně jako v případě poskytovatelů zapojení všech, kteří jsou zodpovědní za naplňování oblastí, cílů a jednotlivých znaků a vodítek. Nejčastěji jsou hlavními koordinátory procesů deinstitucionalizace a transformace vedoucí odboru sociálních věcí či vedoucí oddělení, které má v kompetenci sociální služby a jejich plánování. Znaky a vodítka na úrovni krajů a obcí se dotýkají např. oblastí strategického plánování včetně plánování sociálních služeb, koncepce v oblasti ochrany dětí, správy příspěvkových organizací, opatrovnictví, komunikace obce či kraje navenek včetně komunikace s lidmi se zdravotním postižením /správa webu/, vzdáleně také bezbariérovosti v dotčené dopravě a správy majetku.

Jak probíhá hodnocení/jak hodnotit

V případě externího hodnocení, ale zejména při sebehodnocení, je dobré předem si rozdělit role. Určit, kdo bude tazatel, kdo bude zapisovatel, jak se budou uvádět jednotlivé důkazy. Tazatel by se měl zároveň doptávat, zjišťovat fakta, která jsou podkladem pro hodnocení a uvádějí se v poznámce.

Pro zaznamenání hodnocení je třeba zjištění objektivizovat. Hodnocení ve škále má být prováděno až poté, kdy jsou zjištěna fakta, která jsou skutečně v souladu s uváděným vodítkem, a je doloženo, čím se tato fakta dají prokázat. V jaké praxi či jakých metodikách, případně jaké konkrétní události o tom svědčí. Poznámka má zdůvodňovat volbu hodnocení. V ideálním případě je dotazník Znaky a vodítka vyplněn tak, aby byl srozumitelný i pro ty, kdo zařízení blíže neznají. Uvedená fakta jsou nezpochybnitelná. Toto je užitečné zejména při opakovaném používání hodnotícího dotazníku, kdy může dojít ke změnám v týmu, které mohou hodnocení výrazně ovlivnit, nebo v případech, kdy je dotazník výstupem externě financovaných a hodnocených projektů. Hodnotitelé často nemají možnost praxi zařízení, obce či kraje blíže poznat, a proto záleží na tom, jak dobře je dotazník vyplněn.

Hodnocení v dotazníku je nastaveno ve škále splňuje – splňuje částečně – nesplňuje. Výsledek hodnocení má vyplývat z diskuse nad uvedeným stavem. V případě přítomnosti externího konzultanta se nastavuje míra naplnění i s ohledem na jeho zkušenosti, při sebehodnocení je třeba být přiměřeně sebekritický.

Rubrika poznámka v dotazníku je určena k uvedení důkazů, podkladů pro dané hodnocení. Tedy fakt, která prokazují oprávněnost uvedeného hodnocení. Tento způsob by měl vést k tomu, že se nejprve projedná, co všechno děláme pro naplnění konkrétního vodítka, jakým způsobem usilujeme o jeho splnění, a následně k sebekritickému vyhodnocení ve škále splněno – splněno částečně – nesplněno.

Je důležité své tvrzení podpořit fakty platnými v okamžiku, kdy je formulář Znaky a vodítka vyplňován. Jde o popis aktuální situace, uvedení toho, kdo a co udělal pro naplnění tohoto vodítka. Jedním z důvodů je, aby při opakovaném použití bylo možné zjistit, zda došlo v situaci k nějakým změnám, ať už k lepšímu, či horšímu. Např. při vyhodnocování vodítka 7.5. b – „Zařízení vyhledává příklady dobré praxe mimo své zařízení, zejména v komunitních sociálních službách v materiálu Znaky a vodítka deinstitucionalizace (transformace ústavní péče v péči komunitní)“ je možné prostřednictvím uvedení konkrétních příkladů zaznamenat, že poskytovatel se soustředil pouze na dobrou praxi poskytovatelů v kraji, kde sídlí, nebo se omezil na služby poskytovatelů zřizovaných kraji apod. a mohl by škálu možností dobré praxe ještě rozšiřovat. Dalším důvodem je snaha o co největší objektivitu, zejména v případě, že není přítomen externí hodnotitel. Hodnocení na základě důkazů přináší možnost nepodceňovat či nepřeceňovat vlastní situaci.

Hodnotící formulář je možné využít i opakovaně. Následné hodnocení ve stanoveném intervalu (neměl by být kratší než rok, aby se projevily případné změny) je pak možné zaznamenávat jinou barvou či jiným typem písma do stejného formuláře. Opakované

hodnocení přináší výhody především v podobě zaznamenávání vývoje v jednotlivých oblastech, jako jeden z motivačních prvků pro zainteresované pracovníky. Pravidelný harmonogram hodnocení pomáhá lepšímu plánování a plnění úkolů/činností v procesu transformace. Jako výhodné pro poskytovatele se jeví provést hodnocení na počátku transformačního procesu, což přinese přehled o tom, co všechno je ještě potřeba připravit, vytvořit, koho dalšího zapojit, jaké struktury nastavit. Další hodnocení např. v polovině transformace dle jejího stanoveného časového harmonogramu by mělo následovat nejdříve v intervalu jednoho roku, aby bylo jasné, zda transformace postupuje žádoucím směrem. Následné přehodnocení při ukončování transformace nebo těsně po něm pomůže shrnout celý proběhlý proces. (Toto platí pro celkovou transformaci zařízení, nikoliv pro situaci, kdy se jedná o transformaci „částečnou“, kdy z ústavní sociální služby odchází jen část klientů do běžného prostředí.)

Na úrovni krajů a obcí se osvědčilo přehodnocení také minimálně v ročním, ale spíše dvouletém intervalu, a to pravidelně s ohledem na měnící se situaci. Celková deinstitucionalizace provedená na určitém území je otázkou spíše desítek let.

Závěr

Materiál Znaky a vodítka, díky snaze o objektivizaci učiněných kroků v transformaci, má ambici být pomocníkem v průběhu procesu transformace, ale i zpětnovazebním nástrojem pro pracovníky, kteří se na transformaci podílejí. Zároveň chce být zdrojem informací o stavu transformace pro osoby vně transformujícího se zařízení (kraj, obec, stát). Byť samotný materiál neslouží ke kontrole, může pomoci k přesnějšímu monitorování postupu transformace. Celková transformace zařízení je dlouhodobý, komplexní a náročný úkol pro všechny účastníky tohoto procesu. Rozdělení tohoto postupu na dílčí kroky tak, jak je uváděno v Manuálu transformace ústavů, pomáhá k jeho dobrému zvládnutí. Znaky a vodítka přispívají k hodnocení míry zvládnutí těchto dílčích kroků a tím k dosažení vytyčeného cíle. Je proto výhodné přistupovat k tomuto nástroji jako k pomocníku na cestě k transformaci, která, stejně jako tento dotazník, není jen formální záležitostí.

Nejčastější chyby

- je uvedeno pouze hodnocení (jsou zaškrtnuta políčka) bez vysvětlení v poznámce
- nejsou vyplněna všechna vodítka – uvedeno např., že se zařízení netýkají, protože cílem transformačního plánu je částečná transformace. Nevyhodnocení vodítek je možné jen u vodítek v dotazníku pro poskytovatele, která se týkají dětí, v případě, že se jedná o zařízení, kde děti nejsou přítomny.
- zdůvodnění v poznámce se opakuje u několika vodítek. Žádná vodítka nejsou totožná, takže i přes možnou podobnost formulací sledují jiný cíl.
- v poznámce je zopakováno či parafrázováno znění vodítka namísto uvedení faktického zdůvodnění, zdůvodnění není konkrétní a dohledatelné (např. ... v některých vnitřních předpisech organizace je to uvedeno ..., pracovníci byli na stáži, pracovníci se vzdělávají na témata spojená s transformací...)
- při hodnocení nejsou brány v potaz cíle deinstitucionalizace (viz Manuál transformace ústavů²). Např. 2.1.a – konečným stavem uvedeným v aktuálním transformačním plánu je zachování ústavního zařízení v budově zámku. Výsledná služba neodpovídá definici komunitní sociální služby, jedná se tedy o transformaci částečnou. Cíle deinstitucionalizace zde nebude dosaženo. Hodnocení ve škále by mělo být uvedeno s ohledem na tuto skutečnost.
- text poznámky neodpovídá znění vodítka, nepochopení smyslu
- hodnocení je v rozporu s textem poznámky. Popis nezdůvodňuje vybrané hodnocení.
- hodnocení je pouze formální. Odráží nepochopení jeho smyslu či malou vůli ke skutečné změně zařízení. V tomto případě je důležitá role externího hodnotitele, který by měl být schopen zúčastněné pracovníky správně informovat a motivovat k důkladnému zhodnocení stavu v zařízení.
- snaha ohodnotit se co nejlépe, dosáhnout co nejvíce „splněno“, přestože skutečnost (a popis uvedený v poznámce) tomu neodpovídá.

² Manuál transformace ústavů – deinstitucionalizace sociálních služeb, Ministerstvo práce a sociálních věcí; 2013, str. 20

Evaluační nástroj Znaky a vodítka procesu deinstitucionalizace

(transformace ústavní péče v péči komunitní)

Kraj/obec		
Datum		
Za kraj/obec	Jméno, příjmení	Podpis
Za MPSV		

Znaky a vodítka procesu deinstitucionalizace

(transformace ústavní péče v péči komunitní)

aktivita 5.1 Zpracování indikátorů hodnocení Kritérií transformace, humanizace a deinstitucionalizace vybraných služeb sociální péče a metodiky jejich naplňování – Vytvořené Indikátory hodnocení Kritérií transformace (část 1/3)³

Deinstitucionalizace: role kraje a obce

Vůle ke změně

Cílový stav: Všechny rozhodovací struktury jasně a veřejně vyjadřují závazek k deinstitucionalizaci (tj. k transformaci ústavní péče v péči komunitní).

1.1 Existuje veřejný závazek k deinstitucionalizaci (tj. k transformaci ústavní péče na péči komunitní).				
	splňuje	splňuje částečně	nesplňuje	poznámka
1.1.a Krajský plán rozvoje naplňuje principy, cíle a postup deinstitucionalizace (stanoví strategii deinstitucionalizace v kraji).				
1.1.b Strategie deinstitucionalizace je zohledněna ve všech koncepčních dokumentech kraje, které se týkají lidí s postižením.				
1.1.c Plán sociálních služeb v obci (nebo jiný obdobný dokument) naplňuje principy, cíle a postup deinstitucionalizace.				

³ Převzato z původního formuláře [Znaky a vodítka procesu deinstitucionalizace](#)

Plánování a koordinace deinstitucionalizace na všech úrovních

Cílový stav: Transformace probíhá na základě plánu a spolupráce všech subjektů a se zohledněním všech podstatných souvislostí.

2.1. Proces transformace probíhá dle plánu transformace ústavní péče v péči komunitní.				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
2.1.a	Existuje krajský plán transformace ústavní péče v péči komunitní, který naplňuje principy, cíle a postup deinstitucionalizace a stanoví jasné ukazatele plnění těchto cílů včetně zajištění dostatečné kapacity komunitních služeb.			
2.1.b	Závazky deinstitucionalizace obsažené v krajském/obecním plánu sociálních služeb nebo v plánu transformace jsou promítnuty do finančních a organizačních nástrojů kraje/obce.			
2.2. Proces transformace ústavní péče v péči komunitní je koordinován a řízen.				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
2.2.a	Je určen orgán kraje/obce odpovědný za plánování a realizaci transformace ústavní péče v péči komunitní.			
2.2.b	Jsou určeny odpovědnosti dalších orgánů kraje/obce podílejících se na transformaci.			
2.2.c	Koordinace a řízení transformace ústavní péče v péči komunitní je součástí krajského/obecního plánování sociálních služeb.			
2.2.d	Všechny dotčené osoby v orgánech krajské/obecní samosprávy mají potřebné informace o procesu transformace ústavní péče v péči komunitní.			
2.2.e	Odpovědný krajský/obecní orgán koordinuje transformaci se všemi dotčenými resorty a zapojuje do procesu transformace další potřebné krajské/obecní orgány či organizace.			

2.3 Probíhá spolupráce všech lidí a organizací důležitých pro dosažení změny.

	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
2.3.a Kraj/obec spolupracuje s ústavy na provedení transformace ústavní péče v péči komunitní.				
2.3.b Kraj/obec spolupracuje s komunitami, v nichž budou lidé odcházející z ústavů nově žít.				
2.3.c Kraj/obec spolupracuje v deinstitutionalizaci s orgány státu.				
2.3.d Kraj/obec spolupracuje v deinstitutionalizaci s dalšími kraji/obcemi.				
2.3.e Kraj a obce spolupracují v deinstitutionalizaci.				
2.3.f Kraj/obec spolupracuje v deinstitutionalizaci s organizacemi, které poskytují komunitní sociální služby.				
2.3.g Kraj/obec spolupracuje s veřejně dostupnými službami.				

Zapojování lidí se zdravotním postižením, jejich rodinných příslušníků a blízkých osob (případně opatrovníků) do procesu deinstitucionalizace

Cílový stav: Lidé se zdravotním postižením, jejich rodinní příslušníci, blízké osoby, případně opatrovníci, jsou plnohodnotnými partnery v transformaci ústavní péče v péči komunitní.

<i>3.1 Lidé se zdravotním postižením rozhodují o tom, kde, s kým a jak žít.</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
3.1.a	Je-li obec v roli veřejného opatrovníka, vykonává ji v souladu s právem člověka na život ve společenství a tak, aby měl člověk se zdravotním postižením možnost volby na rovnoprávném základě s ostatními (podle článku 19 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením).			
<i>3.2 Lidem se zdravotním postižením jsou poskytnuty všechny potřebné informace.</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
3.2.a	Odpovědné krajské/obecní orgány otevřeně, aktivně a objektivně poskytují osobám se zdravotním postižením všechny zásadní informace o procesu a výsledku transformace.			
3.2.b	Odpovědné krajské/obecní orgány otevřeně, aktivně a objektivně poskytují osobám se zdravotním postižením všechny zásadní informace o dostupných komunitních službách.			
3.2.c	Informace jsou předávány ve formě dostupné a srozumitelné lidem se zdravotním postižením.			
<i>3.3 Lidé se zdravotním postižením jsou aktivně zapojeni do rozhodování o procesu transformace.</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
3.3.a	Na úrovni kraje jsou vytvořeny a využívány podmínky pro zapojení osob se zdravotním postižením (včetně klientů ústavů) do rozhodovacích procesů při tvorbě krajské strategie deinstitucionalizace.			
3.3.b	Na úrovni kraje/obce jsou vytvořeny a využívány podmínky pro zapojení osob se zdravotním postižením (včetně klientů ústavů) do rozhodovacích procesů při			

plánování komunitních sociálních služeb v regionu.				
<i>3.4 Rodinní příslušníci, blízké osoby, případně opatrovníci, jsou aktivně zapojeni do rozhodování o procesu transformace.</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
3.4.a Na úrovni kraje jsou vytvořeny a využívány podmínky pro zapojení rodinných příslušníků, blízkých osob, případně opatrovníků, do rozhodovacích procesů při tvorbě krajské strategie deinstitutionalizace.				
3.4.b Na úrovni kraje/obce jsou vytvořeny a využívány podmínky pro zapojení rodinných příslušníků, blízkých osob, případně opatrovníků, do rozhodovacích procesů při plánování komunitních sociálních služeb v regionu.				

Předcházení další institucionalizaci

Cílový stav: Žádný člověk v nepříznivé sociální situaci není přijat do ústavu

4.1 Do ústavů se nepřijímají noví lidé.				
	splňuje	splňuje částečně	nesplňuje	poznámka
4.1.a	Kraj/obec nepodporuje (finančně ani jiným způsobem) vznik nových lůžek v ústavu.			
4.2 Lidé se zdravotním postižením (zájemci o sociální službu) jsou podporováni ve využití všech zdrojů umožňujících život v komunitě.				
	splňuje	splňuje částečně	nesplňuje	poznámka
4.2.a	Veřejné politiky a opatření kraje/obce týkající se lidí se zdravotním postižením jsou posuzovány s ohledem na to, zda podporují začlenění lidí se zdravotním postižením do běžného života a zda lidé s postižením mohou využívat veškeré veřejné zdroje umožňující život v komunitě.			
4.2.b	Veřejné politiky a opatření kraje a obce jsou nastaveny tak, že nepříznivá sociální situace lidí s postižením je řešena podporou a službami v přirozeném prostředí člověka (tj. neformální podporou, případně terénní nebo ambulantní sociální; komunitní pobytovou službou až v případě, že situaci nelze řešit v přirozeném prostředí.			
4.2.c	Kraj/obec sleduje počet odmítnutých zájemců o ústavní služby a to, jaká je jim poskytována podpora a pomoc; zjištění využívá pro plánování sociálních služeb.			

Využití existujících zdrojů v komunitě a vytváření nových komunitních sociálních služeb

Cílový stav: Všechna potřebná péče a podpora lidí se zdravotním postižením opouštějících ústav je zajištěna v komunitě.

<i>5.1 Lidem opouštějícím ústav jsou zprostředkovány již existující zdroje podpory v komunitě, včetně již existujících komunitních sociálních služeb.</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
5.1.a Kraj/obec podporuje veřejně dostupné služby v tom, aby je mohli využívat i lidé opouštějící ústavy.				
5.1.b Kraj/obec podporuje již existující komunitní sociální služby tak, aby byly schopné poskytovat péči i lidem opouštějícím ústavy.				
<i>5.2 V případě nutnosti vznikají nové komunitní sociální služby podporující lidi se zdravotním postižením v tom, aby mohli žít běžným způsobem života.</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
5.2.a Kraj/obec zajišťuje podmínky pro vznik a činnost potřebných komunitních sociálních služeb.				

Uzavírání ústavu

Cílový stav: Ústav je zavřen.

6.1 Poskytovatel přestává v původním objektu poskytovat pobytovou sociální službu.				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
6.1.a	Kraj/obec určí a odstraní překážky, které jsou v jeho kompetenci, které brání tomu, aby se v daném objektu přestala poskytovat ústavní sociální služba.			
6.1.b	Kraj/obec zajišťuje finanční podporu transformujících se zařízení.			

Vzdělávání a příprava na změnu

Cílový stav: Všichni účastníci transformace mají dostatečné znalosti a dovednosti pro proces transformace a život v běžných podmínkách.

<i>7.1 Lidé z ústavu jsou připraveni na přechod do komunity.</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
7.1.a	Kraj/obec stanoví pravidla, a kontroluje jejich plnění, která zajistí, že jsou finanční prostředky určené k zajištění sociálních služeb využívány pro začlenění lidí s postižením – včetně uživatelů ústavních služeb – do běžného života.			
<i>7.2 Rodinní příslušníci, blízké osoby a opatrovníci jsou dostatečně připraveni na přechod člověka z ústavu do komunity.</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
7.2.a	Kraj/obec stanoví pravidla, a kontroluje jejich plnění, která zajistí, že jsou finanční prostředky určené k zajištění provozu ústavních služeb využívány také k tomu, aby rodinní příslušníci lidí žijících v ústavech, jejich blízké osoby a opatrovníci byli připraveni na přechod klientů do komunity.			
7.2.b	Obec s výkonem veřejného opatrovnictví zajistí, že zaměstnanci obce pověřeni výkonem opatrovnictví jsou proškoleni v procesu deinstitutionalizace.			
<i>7.3 Další osoby, kterých se jakkoliv dotýká proces transformace, jsou dostatečně připraveny na podporu člověka se zdravotním postižením v komunitě.</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
7.3.a	Kraj/obec zajistí vzdělávání svých zaměstnanců o procesu deinstitutionalizace.			
<i>7.4 Personál ústavu je vyškolen v procesu transformace a v poskytování podpory v komunitě.</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
7.4.a	Kraj/obec zajistí finanční prostředky pro vzdělávací programy cílené na transformaci ústavní péče v péči komunitní.			
7.4.b	Kraj/obec kontroluje, zda vzdělávací programy hrazené z veřejných prostředků (zejm. z prostředků na provoz sociálních			

	služeb) přispívají k začlenění uživatelů služeb do běžného života.				
7.4.c	Kraj vykonává metodickou roli vůči obcím a zařízením v souladu s principy, cíli a postupem deinstitucionalizace.				
<i>7.5 Pro vzdělávání a zvyšování kompetencí všech účastníků procesu transformace jsou využívány různé zdroje.</i>					
		<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
7.5.a	Kraj/obec využívá příklady dobré praxe a zkušenosti z poskytování komunitních sociálních služeb v ČR a v zahraničí.				
7.5.b	Kraj/obec využívá příklady dobré praxe a zkušenosti z transformace ústavní péče na péči komunitní (tj. deinstitucionalizace) v ČR a v zahraničí.				

Využití stávajících zkušeností a zdrojů

Cílový stav: Zdroje na zajištění komunitních sociálních služeb jsou dostatečné.

<i>8.1 Zaměstnancům ústavu jsou vytvořeny podmínky pro jejich práci v nových službách, včetně rekvalifikace.</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
<i>8.2 Finanční prostředky související s poskytováním ústavních služeb jsou přeměrovány do komunitních sociálních služeb.</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
8.2.a	Veškeré krajské/obecní finanční prostředky na sociální služby jsou směřovány na zajištění komunitních služeb.			
<i>8.3 Majetek (objekty a vybavení) ústavu je využit na rozvoj a provoz služeb v komunitě.</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>

Komunikace, osvěta, působení na klíčové osoby

Cílový stav: Proces transformace je přijímán odbornou i širokou veřejností.

<i>9.1 Je zvyšováno povědomí veřejnosti o deinstitucionalizaci a o komunitních službách</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
9.1.a	Na krajské/obecní úrovni je zpracován a naplňován plán komunikace s veřejností o deinstitucionalizaci a o komunitních službách.			
9.1.b	Odpovědný krajský/obecní orgán komunikuje o procesu deinstitucionalizace s lidmi a organizacemi důležitými pro dosažení změny.			
<i>9.2 Komunikace o procesu změny je zaměřena zejména na změnu postojů vůči osobám s postižením.</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
9.2.a	Komunikace se účastní lidé s postižením.			

Vyhodnocování procesu transformace

Cílový stav: Proces transformace je sledován, cíle procesu jsou vyhodnocovány a revidovány.

<i>10.1 Průběh transformace je vyhodnocován.</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
10.1.a				
10.1.a				
10.1.b				
10.1.b				
10.1.c				
10.1.c				
<i>10.2 Vyhodnocuje se, zda proces transformace vede ke stanoveným cílům.</i>				
	<i>splňuje</i>	<i>splňuje částečně</i>	<i>nesplňuje</i>	<i>poznámka</i>
10.2.a				
10.2.a				
10.2.b				
10.2.b				
10.2.c				
10.2.c				
10.2.d				
10.2.d				
10.2.e				
10.2.e				